

אז מה אם כבר כתבו על הכול?

בתחילה כתבתי בשפה גבוהה, לעיתים מליצית, כי כך,
חשבתי, צריך לכתוב ספרות.

בשיעור הראשון בסדנאות הכתיבה בהנחייתי, אני מצהיר בפני המשתתפים החדשים כי אחרי סיום כתיבת רב המכר העולמי, התנ"ך, לא נשאר לכאורה על מה לכתוב. הרי יש שם הכול: סיפורי אהבות, שנאות, בגידות, קנאות, מעשי רצח, מלחמות, מערכות יחסים בין האדם למקום, לחברו, ומה לא. "על כל נושא שתבחרו לכתוב כבר כתבו לפניכם... אז למה לנו ספרות עכשיו? למה לכתוב ספרים בעידן הרשתות החברתיות? שם הכול מהיר, וספרות מצריכה זמן רב, בקריאתה וכמובן גם ביצירתה. אני לא בא להוריד לכם, להפך... לפחות חצי מהשירים והפזמונים שנכתבו הם על אהבה, הנושא הכי שחוק שיש, אז למה בעצם ממשיכים לכתוב על אהבה? כאן כל אחד מכם נכנס לתמונה. לכותב טוב יש קוד גנטי משלו, זווית ראייה שייחודית רק לו. היכולת להפוך את הבנאלי, את הדפקט הזה – לאפקט. את הכישרון לזה אתם מביאים מהבית, ותפקידי הוא לעזור לכם למצוא את הקול שלכם ולהשתדל לגרום לכם להוציאו אל הפועל."

...

לא הייתי מהילדים שחלמו להיות סופרים. לא כתבתי יומנים אישיים, לא שירים ולא סיפורים. אילו נשאלתי בימי ילדותי מהו חלומי, מהן שאיפותי לכשאתבגר, הייתי משפיל מבט ולוחש שהכי הייתי רוצה להיות שחקן. ולא שהפגנתי אז יכולות בימתיות. בגיל 27, לאחר נישואים כושלים ובהיותי אב לילדה בת 3, העזתי לנגוע או לנסות לנגוע בחלום. התקבלתי לסטודיו למשחק של יורם לויןשטיין, שהיה באותם ימים בתחילת דרכו. באחד התרגילים התבקשנו לעמוד לבד על הבמה ולספר סיפור אישי

מרגש. היה לי שבוע לתכנן את הסיפור בראש. בינתיים צפיתי בתלמידים הראשונים שקפצו לבמה וועזעו בסיפורים קורעי לב על התעללויות מיניות שחוו, על מוות פתאומי של יקיריהם ועל שאר הסחי שבעולמנו. לא חוויתי את החוויות האלה. איך ארגש את חברי הכיתה ואת המנהל הכול-יכול? מה כבר אספר אחרי שאחרים קרעו כך את נפשם על הבמה? רקמתי במוחי סיפור בדיוני, שנשען על יסודות אוטוביוגרפיים. ילד משכונת התקווה, אחד מחמישה חברים המתגוררים באותה סמטה סדוקת קירות שלאורכה פנסי רחוב מנופצים. ילדים טובים יחסית, לא פושטקים, משחקים כדורגל ומשחקי רחוב אחרים, שנקטעים כל אימת שמכונית דוהרת נכנסת לסמטה בצפירות מחרישות אוזניים. לקחתי את חמש הדמויות לקולנוע המקומי, מין סינמה פרדיסו, עם סדרן נוקשה שעורך מרדפים אחר המתפלחים, כשבידו קנה חזון. כשהוא תופס אותם הוא מפליא בהם את מכותיו (דמותו של הסדרן נוצרה בהשראת חנאש התימני המנוח, סדרנו המיתולוגי של קולנוע "דרום" בפאתי שוק התקווה). סיגריות שנשלפות בטרם תחילת הסרט ובמהלכו. חלקן, של הבוגרים יותר, ממולאות בחשיש ריחני. סיפרתי על קריאות הבוז והעגבניות ושאר פירות וירקות המושלכים אל המסך כשהסליל קופץ או כשאין סנכרון בין התמונה לסאונד. ומנגד, על ההתלהבות הספונטנית כשיש מרדף או דהירת סוסים, ועל שאגות השמחה כשהטוב מנצח את הרע. או אז כולם קופצים ומעודדים בקריאות קצובות את קבוצת הכדורגל של בני יהודה ואת האליל דאז, אהוד בן טובים.

באחד הימים, כך סיפרתי, נכנסו לסמטה שני פועלים שקבעו במדרכה עמוד ברזל. שלט התנוסס בראשו. כשהסתלקו מיהרגו אני והחבר'ה להטביע את חותם כף ידנו על המלט הטרי ולחרוץ בו את שמותינו. עם הימים החלו החברים להיעלם, עברו עם משפחותיהם לשכונות סמוכות שנבנו אז (נווה ברבור ושכונת כפיר). את הריהוט והמיטלטלים העמיסו על סוס ועגלה. בתיים נהרסו. כשהחבר האחרון בחבורה עזב את השכונה, ליוויתי בעצב את יציאתו ויציאת משפחתו מהסמטה, נופפתי בידי והשפלתי מבט אל חתימת ידינו על המלט. את עיניי הרמתי אל השלט המבשר על פרויקט "פינוי ובינוי השכונות", פרויקט שחרץ את גורלו של גיבור הסיפור לחיי בדידות, ללא חברים.

בתום הסיפור זכיתי לתשואות רמות ולשריקות עידוד (אקט די שגרתי בין תלמידי משחק הנוהגים לפרגן יתר על המידה לחברי כיתתם). אחרי שלל הפידבקים המחמיאים הגיע זמנו של לוינשטיין לשאת את דברי המשוב שלו. "תקשיב, בוסי", אמר בקולו החנוק. "אני חושב שיש לך כישרון של סופר, וכדאי שתתחיל לכתוב".

המשוב הזה פגע בי עד עמקי נשמת. מה סופר? איזה סופר? תגיד שיש לי כישרון משחק, חשבתי בלבי ובלעתי גוש של מרירות. עד לסוף אותה שנה לא יכולתי להביט ליום בעיניים. הכעס מדבריו היה חזק ממני.

בתום תקופת הלימודים ניסיתי להשתלב בתחום. היתה לי סוכנת שחקנים, פרי כפרי ז"ל. אבל זה לא עבד. ברוב האודישנים שנשלחתי אליהם התבקשתי לגלם דמות של ערס, שבמקרה הטוב נכנס לפריים, מקבל או נותן סטירה ויוצא מהפריים, ובמקרה הפחות טוב (בדיעבד, היותר טוב) נחתך בעריכה.

אני כבר בן 30 וטרם הגשמי את חלומי. הסתגרתי בביתי. מתוך המשבר הגדול, הן מהתנפצות החלום והן משינוי הקידומת, נזכרתי בסיפור שסיפרתי בכיתה המשחק. כאמור, עד אז לא כתבתי ולא חשבתי על כתיבה. עכשיו נגעתי בזה לראשונה. קניתי מחברת וניסיתי לעבד את הסיפור לתסריט לסרט באורך מלא. לא היו לי כלים, לא למדתי תסריטאות, ולא היו בי כוחות להתחיל ללמוד. עבדתי באופן אינטואיטיבי. נסמך על אלפי הסרטים והסדרות שראיתי בימי חיי. בתהליך הכתיבה השתנה כמובן הסיפור שסיפרתי בעל פה בסטודיו. נוספו דמויות ועלילות משנה. הילדות צפה כל העת אל מול עיניי. לא היו בי געגועים לשכונה שהייתה. לא כתבתי מתוך הישענות נוסטלגית מתקתקה על ימים יפים שחלפו. להפך. הקצנתי את כל הרע שהיה במקום שבו נולדתי וגדלתי. את הדברים הטובים, שהיו גם היו, הפכתי לרגעים קטנטנים של חסד ותו לא. זה לא יהיה סרט פולקלוריסטי, מוכרחים להיות בו בשר ושיניים חדות של חיה טורפת ומסוכנת. חיים בשכונה קטנה, ענייה, אלימה, מוזנחת וצפופה, שבשיאה התגוררו בה 25 אלף תושבים (דומני כי היום יישוב המאוכלס במספר כזה של תושבים מקבל מעמד של עיר). חייתי אז במרכז תל אביב, ובמהלך הכתיבה חשתי צורך לחזור אל "זירת הפשע". לכתוב מהמקום שבו מתרחשת העלילה. לספוג שוב את הצבעים והריחות, להאזין לקולות, לבדוק מה השתנה מאז עזבתי אותה בהיותי בן 13.

חזרתי לחיות בבית שבו גדלתי, שהיה מושכר כל העת. המעבר טלטל אותי, משך אותי פנימה. זו היתה צלילה עמוקה אל תוך הילד שהייתי. לגיבור הסיפור קראתי מוסא, ילד יפה וחטוב בעל ביטחון עצמי רב משלי, מעין אלטר-אגו לילד השמנמן והמבוהל שהייתי. העבודה על התסריט נמשכה שלושה חודשים. אבל לא עשיתי איתו שום דבר. לא מצאתי כוחות נפש לצאת מהקונכייה ולהתחיל להתדפק על דלתות של מפיקים או קרנות למימון סרטי קולנוע.

קניתי מחברות חדשות ומילונים ועשיתי ניסיון לעבד את התסריט לרומן. בתחילה כתבתי בשפה גבוהה, לעיתים מליצית, כי כך, חשבתי, צריך לכתוב ספרות. אחרי תקופת מה חילחלה בי המחשבה, שאותה הבהרתי בפיסקה הראשונה שהעליתי כאן. מה כבר אני יכול לחדש? כתבו כבר על הכול. לקח לי זמן למצוא את הקול שלי. כשחזרתי לכתובה הרביתי למחוק או לשכתב כמעט כל פיסקה שיצרתי. שפטתי את כתיבתי. זה דומה מדי לסגנון הכתיבה של הסופר הזה או ההוא. איך אחדש? בסופו של דבר החלטתי לכתוב בלשון השכונה, בלי לנסות ולייפייף את השפה. הרביתי להשתמש בסלנג, בדימויים מקומיים, כאלה ששמעתי בילדותי, וכמובן כאלה שהמצאתי במהלך העבודה. אולי כאן, בלשון, חשבתי לעצמי, יהיה הייחוד, השונה, של הסיפור או הספר שלי.

כל מי שכתב ספר ראשון יכול להבין את החרדה מתשובה שלילית מהוצאות הספרים. את הציפייה להריח סוף-סוף את דפי עמלו. היום הסיכויים להוציא ספר ביכורים בהוצאה גדולה ומכובדת נמוכים יותר מאשר בתקופה שבה שלחתי את כתב היד. רבים, ולא מעט טובים, נענים בשלילה מסיבות כלכליות. יש בשוק הוצאות שגובות מהסופר את כל העלויות הכרוכות בהפקת הספר. סכומים המגיעים ל-30 אלף שקלים ויותר. שבועיים

אחרי ששלחתי את כתב היד קיבלתי תשובה חיובית מהוצאה קטנה, גוונים, שנסגרה בינתיים. אבן נגולה מעל לבי. העבודה לא הייתה לחינם. הטקסט יהיה כרוך. סיפרתי למו"ל של גוונים, שדרש ממני השתתפות כספית חלקית בהוצאת הספר, ששלחתי את כתב היד לעוד הוצאות ספרים, גדולות וותיקות יותר וכי אני ממתין מהן לתשובות. חלפו עוד שבועיים-שלושה, ובינתיים כתב היד חזר אליי משתי הוצאות גדולות שלא הביעו בו עניין. כבר שקלתי לחזור למו"ל של גוונים, כשלפתע קיבלתי שיחת טלפון. קול נשי צרוד נשמע מעבר לקו.

"שלום, אני מדברת עם דודו בوسی?"

"אכן, עם מי יש לי העונג?"

"שלום לך, מדברת נילי מירסקי, אני עורכת בהוצאת עם עובד".